

POKORA

Fp 2,1-11; Ko 3,12-14

Při střeďeční biblické hodině jsem připomínal starou křesťanskou tradici, která popisuje tzv. sedm ctností: pokora, štědrost, přejícnost, trpělivost, cudnost, střídmost a činorodost. Za tímto seznamem ovšem nestojí toliko církevní tradice, ale přímo samo Písmo, ze kterého tato tradice vychází. Už v Bibli jsou různé seznamy ctností a neřestí, jimiž se projevuje zbožný, resp. bezbožný život. Zejména ap. Pavel zmiňuje takové seznamy a my jsme jeden z nich četli. Z tohoto seznamu jsme ve středě hovořili o trpělivosti. Dnes bych se při procházce křesťanskými ctnostmi rád zastavil u **pokory**.

Terminologie

NZ používá pro slovo „pokorný“ užívá slova „tapeinos“, které znamená dosl. „nízký“. V Bibli se používá především v přeneseném významu, a to jako: „pokorný“ (dobrovolně) nebo „pokořený“ (nedobrovolně).

- „**POKORENÝ, PONÍŽENÝ**“: Myslí se zde na ty, kteří jsou pokořeni druhými lidmi, okolnostmi života anebo Bohem. Jinými slovy, jsou to lidé, kteří byli přitíženi k zemi jinou, vnější silou.

Týká se to v Bibli zejména těch, kdo byli ve společenském žebříčku až někde vzadu, na chvostě – vdovy, sirotci, žebráci, apod. O takových se píše např. v Lk 1,51-53: „(Bůh) *prokázal sílu svým ramenem, rozptýlil ty, kdo v srdci smýšlejí pyšně; vladaře svrhl z trůnu a **ponížené** povýšil, hladové nasýtil dobrými věcmi a bohaté poslal pryč s prázdnou.*“ Ponížení jsou zde dáni do souvislosti s hladovými. Ti jsou ve své situaci nedobrovolně, na úkor pyšných a mocných. Pyšní nejenže nebrali na ponížené a hladové ohledy, ale často je ještě více ubíjeli a zotročovali. Bůh se však ponížených zastane. A to tak, že sám pokoří ty, kdo smýšlejí pyšně. Ponížené povyšuje a pyšné sráží z trůnů do prachu země. To jsou tedy ti, kdo jsou „sníženi k zemi“ nedobrovolně – chudí a slabí jsou pokořeni svými pyšnými pány, ale jen do času.

- „**POKORNÝ**“: Ovšem neexistuje jen pokoření jako něco nedobrovolného, ale také pokora jako životní postoj, zcela vědomý a dobrovolný. Člověk, který se sám se koří. A o tom chceme dnes mluvit především.

Co znamená být pokorným?

Možná nejprve co pokora není:

- Pokora není ušlápnutost: Podle německého filosofa Arthura Schopenhauera je pokora „psovská ctnost“. Ctnost dobrá akorát tak pro oddané a poslušné psy. Skrývá se za tím jedno nedorozumění, na které můžeme narazit dodnes. Pokora vnímaná jako ušlápnutost, jako sebeponižování před druhými, jako poklonování mocným a silným, jako podlézavá „služebnickovost“. Mylný je názor, že pokorní jsou lidé ubití, bez sebevědomí, považující se za absolutně nehodné a bezcenné. To je spíše komplex méněcennosti než pokora. Podle jedné definice: *pokora je pravda*. Je to pravdivé poznání a posuzování sebe sama. Pokorný člověk ze sebe nedělá něco víc, ale také ani méně, než ve skutečnosti je. Nenaparuje se, ale ani se nepodceňuje. Podle známého kardinála Špidlíka: Pokorný je ten, kdo se správně, pravdivě hodnotí

- Pokora není ustrašenost. Někdy se za pokoru může vydávat obyčejný strach. Např. strach ozvat se někde, kde je to zapotřebí. Já jsem přece pokorný, kdo jsem já, abych někoho korigoval, někomu něco vyčítal, poukazoval na něco. Tak raději zůstanu zticha, i když bych měl promluvit.

- Pokora neznamená ústupnost za každou cenu. Někdy si myslíme, že pokorný člověk vždy ustoupí, vždyť přece nechce sobecky prosazovat sám sebe. Pleteme si tak někdy pokorné sebezapření (které se Bohu líbí) se „sebeopřením“ (kdy vyprodáváme vlastní lidskou hodnotu, kterou nám Bůh dal).

A teď možná pozitivněji o pokoře před Bohem, před lidmi i před sebou samými:

- **Pokora před Bohem**: je především respektování rozdílu mezi námi a Bohem. Pokorný před Bohem je ten, kdo si uvědomuje, že s Bohem si nestojí jako rovný s rovným. Ani zdaleka ne. Sz mudrc Kazatel napsal: „*Ústa spěšně neotvírej, neukvapuj se v srdci, když máš pronést slovo před Bohem; vždyť Bůh je v nebi a ty na zemi, tak ať jsou nemnohá tvá slova*“ (Kaz 5,1). Jistě rádi a vděčně přijímáme tu skutečnost, že skrze obět Pána Ježíše jsme milovanými Božími dětmi. Smíme s Bohem prožívat osobní vztah lásky a blízkosti. Bůh je naším milujícím a dobrým Otcem. Tato blízkost ovšem nesmí přejít v lehkomyšlnou familiárnost, ve které se z Pána Boha stává spíše jakýsi kumpán nebo příjemný stařík. Bůh je nám na jedné straně neuvěřitelně blízkým. Ve svém Synu přišel jako člověk do tohoto světa. Skrze svého Ducha dokonce přebývá v našich srdcích. Ale na druhé straně zůstává Bůh naprosto svrchovaným, svatým Pánem, budícím bázeň a úctu. A tak se vrháme do Boží otcovské milující náruče, ale zároveň před ním klesáme na kolena ba i na tvář až k zemi, neboť si uvědomujeme, že jsme v přítomnosti toho jediného Svatého, Pána a Krále všech věků.

Pokorný před Bohem je dále ten, kdo jej ctí nejen slovy, ale i životem. Jinými slovy ten, kdo Pána Boha poslouchá. Naše představy o životě jsou někdy o dost jiné, než ty Boží, rádi bychom si to zařídili jinak, než chce on. Máme zato, že naše optika je lepší. Pokora před Bohem znamená „dát si říct“. Dát si říct, že Boží cesty jsou lepší než naše, byť se nám zdají nepohodlné. „*Človče, bylo ti oznámeno, co je dobré a co od tebe Hospodin žádá: jen to, abys zachovával právo, miloval milosrdenství a **pokorně** chodil se svým Bohem*“ (Mi 6,8).

Pokora před Bohem znamená také hluboké vědomí naší hříšnosti a potřeby odpuštění. Toto vědomí není

nikterak jednoduché k přijetí. Raději bychom se viděli jako spravedliví a dobří. Co víc může srážet naši pýchu než poznání: selhal jsem, potřebuji usmíření, odpuštění. Umět to před Bohem přijmout a vyznat, to je velký projev pokory.

Pokora před Bohem je také vědomí, že jsme závislí, že si nevystačíme sami, že jsme odkázaní na Boha. Je to přijetí skutečnosti, že jsme dlužníci, kteří svůj dluh nemohou vyrovnat a „musí“ být jednoduše vděční. Pokora nás uschopňuje k přijímání lásky, přízně a darů, které si nezasloužíme, činí nás schopnými poprosit o pomoc.

Pokora před Bohem se tedy v Bibli projevovala uctíváním Boží velikosti, poslušností, pokáním a vědomím závislosti na Pánu Bohu.

- **Pokora před lidmi:** Když stojíme před druhým člověkem, je to jistě jiné, než když stojíme před Bohem. Před lidmi jsme si rovni (jakkoli ctíme společenskou hierarchii), před Bohem nikoli.

Co tedy Písmo míní výzvou k tomu být pokorní vůči druhým lidem. Můžeme to popsat jako umění ustoupit ze svých práv v zájmu vyššího dobra. Podle bibl. slovníku Novotného „pravá pokora vede toho, kdo je silný, k obětavé službě slabším“. Pravá pokora je projevem síly, ne slabosti. Není to tedy naopak, že slabý člověk se nedůstojnou ponížeností snaží zavděčit silným. Pokorný člověk si je vědom své hodnoty, ale dobrovolně se zřiká svých práv ve prospěch vyššího dobra, ve prospěch lásky: „*v ničem se nedejte ovládat ctižádostí ani ješitností, nýbrž v **pokoře pokládejte jeden druhého za přednějšího než sebe***“ (Fp 2,3). Pokora před druhými lidmi se v Bibli pojí často se službou a pomocí druhým lidem. Např. v 1Pe se pokora pojí s pojmy jako je jednomyslnost, soucit, bratrská láska či milosrdenství (1Pe 3,8).

Dále se pokora před lidmi může projevat skromností. Pokorný člověk nemá potřebu vynášet na odiv své tituly, své kariérní úspěchy, stav svého majetku. Nepotřebuje se předvádět, nepotřebuje obdiv od lidí. Ví, že tyto věci hodnotu člověka nečiní.

Pokora před lidmi se může dále projevit ochotou vzdát se patentu na rozum. Pokorný člověk nemá problém nechat se zkorigovat, nelpí umanutě na svém přesvědčení. Je chopen přiznat, že něco neví nebo že se dokonce zmýlil. Není to buldozer, jehož názor musí vždy zvítězit a převládat ty ostatní.

- **Pokora před sebou samým:** Tady jde o pokorné vědomí svých hranic a smíření se s nimi. Pokorný člověk ví, jaký je, jaké jsou jeho schopnosti a síly a nedělá ze sebe víc, než je. Nepotřebuje si hrát na lepšího, silnějšího, nemá potřebu dokazovat si něco, co není. Pokora je respekt k tomu, jak mě Bůh stvořil a čím mě vybavil. Příkladem takové pokory je žalm 131: „*Nemám, Hospodine, domýšlivé srdce ani povýšený pohled. Neženu se za velkými věcmi, za divy, jež nevystihnu, nýbrž chovám se klidně a tiše. Jako odstavené dítě u své matky, jako odstavené dítě je ve mně má duše*“ (Ž 131,1-2).

Kristus – příklad pokory

Za příklad pokory nám v Písmu slouží především Kristus. Významným textem Písma k tomu je právě ten, který jsme dnes četli z listu Fp, ze 2. kapitoly.

„*Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl*“ (v. 6). Ježíš věděl kým je. Znal svou hodnotu, že je roven Bohu. Jeho pokora se projevila v tom, že na této velikosti „nelpěl“, ba vědomě a dobrovolně se jí zřiká: „sám sebe zmařil“. Ne proto, že by si sám sebe dost nevážil. Odkládá atributy své slávy a moci, aby se nám stal Bohem blízkým a aby nám mohl sloužit, aby mohl dát svůj život jako výkupné za život náš. Pokora odkládá stranou všeho, na co bychom snad mohli být hrdí a pyšní, a to proto, abychom byli svobodní pro službu Bohu a pomoc druhým lidem. Kristus se pokořil před Bohem, svým Otcem. Přijal jeho úkol, který pro něj znamenal cestu kříže. Pokoru projevil i vůči nám, lidem. Ačkoliv byl Božím Synem, stal se nám zároveň bratrem a přítelem. Přišel jako ten, kdo slouží a ne, kdo se nechává obsluhovat. Přišel jako ten, kterému není proti mysli dokonce ani podřadné mytí nohou jeho učedníků.

Závěr

„Posadíš-li pyšného třeba i násilím do ráje, nenajde tam pokoj a bude mu to i tam málo“ (ruský světec Silván). Sv. Tomáš Akvinský nazývá pokoru matkou a strážkyní všech ctností. Právě tak jako je pýcha matkou všech neřestí, pak pokora je matkou ctností. Bez ní není možné poznat Boha, svého bližního ani sám sebe. Pýcha nás uzavírá do sebe samých a tím nás oslepuje a mrzačí. Pokora nás naopak otevírá, činí přístupnými a zároveň nás uschopňuje vidět druhé. Tím se náš život obohacuje a stává se obohacením i pro druhé. Pokora je základem společenství s Bohem i lidmi. „Význam pokory tkví v tom, že člověka obrací k druhým, činí ho schopným vidět, chápat a milovat druhé, činí ho schopným být jedné mysli s ostatními. Je to zřeknutí se nároků, postavení a slávy proto, aby se člověk mohl přiblížit k druhým, pomoci jim, sloužit jim.“ (David Pancza). Do tohoto otevřeného společenství s Bohem i lidmi nás zve ctnost pokory. Přijímáme toto pozvání? AMEN

18.9.2011 Michal Žemlička